

Brüsszel, 2024. december 3.
(OR. en)

16366/24

SOC 888
GENDER 255
SAN 681

AZ ELJÁRÁS EREDMÉNYE

Küldi:	a Tanács Főtitkársága
Címzett:	a delegációk
Előző dok. sz.:	15976/24
Tárgy:	A Tanács következtetései a nők és a lányok mentális egészségének a nemek közötti egyenlőség előmozdítása révén történő megerősítéséről

Mellékelten továbbítjuk a delegációknak a fenti témában készült, az EPSCO Tanács 2024. december 2-i ülésén jóváhagyott tanácsi következtetéseket.¹

¹ A szövegben kisebb szerkesztési korrekciókra került sor.

**A Tanács következtetései
a nők és a lányok mentális egészségének a nemek közötti egyenlőség előmozdítása révén
történő megerősítéséről**

AZ EURÓPAI UNIÓ TANÁCSA

ELISMERVE, HOGY:

1. az Európai Unió működéséről szóló szerződés úgy rendelkezik, hogy „[a]z Unió fellépése, amely kiegészíti a nemzeti politikákat, a népegészségügyi helyzet javítására, az emberi megbetegedések és betegségek, valamint az emberek testi és szellemi egészségét fenyegető veszélyek okainak megelőzésére irányul”,
2. az Európai Unió működéséről szóló szerződés 8. cikke úgy rendelkezik, hogy „[a]z Unió tevékenységeinek folytatása során törekszik az egyenlőtlenségek kiküszöbölésére, valamint a férfiak és nők közötti egyenlőség előmozdítására”,
3. a nemek közötti egyenlőség és az emberi jogok központi helyet foglalnak el az európai értékek között. A nők és férfiak közötti egyenlőség az Európai Uniónak a Szerződésekben és az Európai Unió Alapjogi Chartájában rögzített alapelve,
4. az Európai Unió Alapjogi Chartája kimondja, hogy „[m]indenkinek joga van a testi és szellemi sérthetetlenséghez”,

5. a Tanács a mentális egészségről szóló, közelmúltban elfogadott következtetéseiben megállapította, hogy „a mentális egészségügyi problémák az egyenlőtlenség számos formájával összefüggésben állnak, például a kiszolgáltatott helyzetben lévők, a kisebbségek, a marginalizálódott csoportok és a hátrányos társadalmi-gazdasági helyzetben lévők esetében, beleértve a tartós ápolási-gondozási szolgáltatásokra szorulókat, a magánnyal és a társadalmi elszigetelődéssel küzdőket, a gyermekeket és a fiatalokat, az időseket, a nőket, az LMBTI-személyeket², a rákos megbetegedéssel küzdőket, a fogyatékkal élő személyeket, a menekülteket, a migránsokat, a fogvatartottakat és a hajléktalanokat.” Az ENSZ fenntartható fejlődési céljai értelmében a nemek közötti egyenlőség szempontja és a „senkit nem hagyunk hátra” elv alapvető fontosságú a mentális egészség terén mutatkozó egyenlőtlenségek kezelésében³,
6. a mentális egészség átfogó megközelítéséről szóló bizottsági közlemény megállapítja, hogy az egészség az egészség szerves része. A jóllét olyan állapotáról van szó, amelyben az egyének felismerik saját képességeiket, képesek megbirkózni az életben felmerülő stresszhelyzetekkel, és szerepet vállalhatnak a közösségi életben. A mentális egészség a termelékeny gazdaság és a befogadó társadalom előfeltétele, és túlmutat az egyéni vagy családi ügyeken”. A Bizottság a közleményében megjegyzi, hogy a nők esetében majdnem kétszer akkora a depresszió valószínűsége, mint a férfiakéban. Hangsúlyozza továbbá, hogy foglalkozni kell a munkavállaláshoz való egyenlőtlen hozzáféréssel, valamint a háztartási és családi gondozási feladatok nők és férfiak közötti egyenlőtlen megosztásával. Kiemeli, hogy „[a] mentális egészséget meghatározó tényezők kölcsönhatásban vannak a társadalomban fellelhető egyenlőtlenségekkel, így egyes személyek jobban ki vannak téve a nem megfelelő mentális egészség kockázatának, mint mások”. Ezért „[h]a nem, faji vagy etnikai származáson, valláson vagy meggyőződésen, fogyatékon, életkoron vagy szexuális irányultságon alapuló hátrányos megkülönböztetés, az erőszak és a gyűlölet a nem megfelelő mentális egészség oka, az egyenlőség előmozdítása a megelőzés fontos eszköze társadalmainkban”,

² Lásd: az LMBTIQ-személyek egyenlőségéről szóló, 2020–2025-re vonatkozó bizottsági stratégia (COM(2020) 698 final).

³ A Tanács következtetései a mentális egészségről, 15971/23, 24. pont.

7. a Bizottság a közleményében ezenfelül hangsúlyozza, hogy „[a]z országoknak a kiszolgáltatott helyzetben lévő közösségek mentális egészségügyi problémáinak megelőzésével kapcsolatos kihívásokkal is foglalkozniuk kell, meg kell erősíteniük a mentális egészségügyi problémák korai felismerését, korai beavatkozásokat és támogatást kell biztosítaniuk, valamint a hátrányos megkülönböztetés, a gyűlöletbeszéd és az erőszak elleni küzdelemre irányuló erőfeszítések fokozása révén kezelniük kell a kirekesztés, az egyenlőtlenségek és a mentális egészség közötti kapcsolatokat”,
8. a Bizottság 2020–2025 közötti időszakra szóló nemi esélyegyenlőségi stratégiája megállapítja, hogy alapvető fontosságú „a nemek közötti egyenlőség megvalósítására és annak erőteljesebb általános érvényesítésére irányuló célzott intézkedésekre vonatkozó kettős megközelítés.” A stratégia továbbá kimondja, hogy „[a] Bizottság hangsúlyosabban érvényesíti majd a nemek közötti egyenlőséget azáltal, hogy a szakpolitika kidolgozásának mindegyik szakaszában szisztematikusan beépíti a nemi dimenziót valamennyi belső és külső uniós szakpolitikai területen”,

MEGÁLLAPÍTVA, HOGY:

9. a mentális egészség átfogó megközelítéséről szóló bizottsági közlemény rámutat, hogy „a nemhez, etnikai hovatartozáshoz, földrajzi helyzethez – többek között a város és vidék közötti szakadékhöz –, az oktatáshoz, az életkorhoz és a szexuális irányultsághoz, a nemi identitáshoz [...] kapcsolódó egyenlőtlenségek”⁴⁵ jelentős hatást gyakorolnak a lakosság, és különösen a nők és lányok mentális egészségére. A Bizottság a közleményében azt is hangsúlyozza, hogy az egyének egyidejűleg egy vagy több, kiszolgáltatott helyzetben lévő csoporthoz is tartozhatnak, ami jól szemlélteti a megkülönböztetés többszörös és interszekcionális formái elleni küzdelem szükségességét. Ezek nagy hatással lehetnek a nőkre és a lányokra, akiknek a megkülönböztetéssel kapcsolatos élményeiben számos olyan interszekcionális tényező is ötvöződhet, mint a faj, a bőrszín, az etnikai vagy társadalmi származás, a genetikai tulajdonságok, a nyelv, a vallás vagy meggyőződés, a politikai vagy más vélemény, a nemzeti kisebbséghez tartozás, a vagyoni helyzet, a születés és a fogyatékoság, továbbá a fent említett tényezők; ezek együttesen meghatározhatják lehetőségeiket és sajátos kihívásaikat,

⁴ A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának a mentális egészség átfogó megközelítéséről, COM(2023) 298 final, 22. oldal.

⁵ *Lásd ugyanott.*

ELISMERVE, HOGY:

10. az ENSZ minőségi alapvető egészségügyi szolgáltatásokhoz való, megkülönböztetéstől mentes hozzáférésre vonatkozó 3. fenntartható fejlődési célja kiemeli, hogy fontos biztosítani az egészséges életet és előmozdítani mindenki jóllétét – ideértve a mentális egészséget is – minden korosztályban⁶. Az 5. fenntartható fejlődési cél eközben a nemek közötti egyenlőség megvalósítására, továbbá minden nő és lány társadalmi szerepének megerősítésére összpontosít,
11. a Pekingi Cselekvési Platform a tizenkét kritikus problématerület egyikeként határozta meg a „Nők és az egészség” kérdését, és megállapítja, hogy a nőknek joguk van az elérhető legmagasabb szintű fizikai és mentális egészséghez. A Platform azt is leszögezi, hogy a nőket ugyanazok az egészségügyi problémák sújtják, mint a férfiakat, ám a nők másképpen élik meg őket,
12. a WHO 2021–2025-ös időszakra szóló, a mentális egészségre irányuló európai cselekvési kerete alapján a mentális egészséget és jóllétet számos, az egyéni, társadalmi és környezeti szintre kiterjedő tényező veszélyezteti, ideértve a szegénységet és a nélkülözést, az eladósodást és a munkanélküliséget, valamint az erőszakot és a konfliktusokat. Ezenkívül a mentális egészségügyi problémákkal, valamint a pszichoszociális, értelmi, kognitív és idegrendszeri fejlődési fogyatékkal élő nők a társadalmi kirekesztés kockázatának leginkább kitett nők közé tartoznak,
13. ahogyan arra az Eurofound közelmúltbeli adatai rávilágítottak, a munkavállalók körében a nők gyakrabban vannak kitéve erőszaknak és úgy pszichológiai, mint szexuális zaklatásnak a munkahelyen, és a férfiaknál gyakrabban számolnak be alacsony szintű jóllétről és pénzügyi nehézségekről. Ez azzal van összefüggésben, hogy a nők felülreprezentáltak az olyan foglalkozásokban, amelyeket alacsony bérezés és kihívásokkal teli pszichoszociális munkafeltételek jellemeznek⁷,

⁶ Az ENSZ Gazdasági és Szociális Ügyek Főosztálya: 3. fenntartható fejlődési cél,
⁷ Eurofound (2023): *Psychosocial risks to workers' well-being: Lessons from the COVID-19 pandemic, European Working Conditions Telephone Survey 2021 series* (A munkavállalók jóllétét érintő pszichoszociális kockázatok: a Covid19-világjárvány tanulságai, 2021. évi európai telefonos munkakörülmény-felmérés); 36–38. o.; Eurofound (2022): *Working conditions in the time of COVID-19: Implications for the future, European Working Conditions Telephone Survey 2021 series* (Munkakörülmények a Covid19 idején: Következmények a jövőre nézve, 2021. évi európai telefonos munkakörülmény-felmérés), 104. o.; [ESDE Review 2023](#) („Foglalkoztatási és szociális fejlemények Európában” című 2023. évi áttekintés), 2. fejezet.

14. minden egyént érnek mentális egészséggel kapcsolatos kihívások; egyrésről e kihívások jelentős mértékben érintik a férfiakat, akik szintén nagyobb valószínűséggel halnak meg öngyilkosság következtében. Az öngyilkosságokat 10-ből közel 8 esetben (77 %) férfiak követik el. Másrésről az öngyilkossági *kísérletek* aránya a nők esetében magasabb, és a nők körében gyakrabban fordulnak elő azok a mentális egészségügyi problémák, amelyek sokszor az öngyilkosság gondolata és az öngyilkos magatartások mögött állnak (különösen a depresszió és a szorongás).⁸ A nők emellett sajátos kihívásokkal és aggályokkal is szembesülnek a mentális egészséggel kapcsolatban, így többek között olyan egészségügyi problémákkal, betegségekkel vagy rendellenességekkel, amelyek a nőkre jellemzők, mint például a szülés utáni depresszió; vagy amelyek gyakrabban jelentkeznek nőknél; vagy amelyek eltérő kockázati tényezőkkel rendelkeznek a nőkre nézve, vagy másképpen jelennek meg a nők és a férfiak esetében (mint például poszttraumás stressz-zavar). Ez rávilágít arra, hogy a mentális egészséggel kapcsolatban olyan, a nemek közötti egyenlőség szempontját érvényesítő megközelítést kell alkalmazni, amely azt is szem előtt tartja, hogy a mentális egészségügyi problémák – többek között a mentális zavarok – kiváltó okai, kockázati tényezői, diagnózisai és tünetei tekintetében, valamint a különböző betegségek lefolyása vagy rendellenességek fennállása során jelentős különbségek állnak fenn nemi szempontból. Emellett a nemi alapú akadályok, többek között a stigma, a nemi sztereotípiák és a bármilyen alapon történő megkülönböztetés gátolhatják a nőket és lányokat, valamint a férfiakat és fiúkat abban, hogy igénybe vegyék a mentális egészségügyi szolgáltatásokat,

⁸ Az Európai Parlament Kutatószolgálat: *Mental Health in the EU* (Mentális egészség az EU-ban), az Európai Parlament tájékoztatója, 2023.

15. a nemi sztereotípiák és a hagyományos nemi szerepek jelentős hatást gyakorolnak a nők és lányok életére, és az olyan tényezők, mint a munkahelyi túlterheltség, az erőszak minden formája (beleértve a szexuális és nemi alapú vagy kapcsolati erőszakot), a zaklatás, a pszichológiai túlterhelés, a gazdasági nyomás és a függőség depresszióhoz, kimerültséghez, poszttraumás stressz-zavarhoz, étkezési zavarokhoz, szerhasználati zavarokhoz stb. vezethetnek. Tekintettel arra, hogy a nők jobban ki vannak téve ezeknek a tényezőknek, valamint annak fényében, hogy a nők és lányok valamennyi korosztályban eltérő mentális egészségügyi és jólléti szükségletekkel rendelkeznek, a mentális egészség javítására irányuló célzott egészségügyi támogatás mellett elengedhetetlenek a strukturális egyenlőtlenségek kezelésére és a nemek közötti egyenlőség megerősítésére irányuló célzott intézkedések annak érdekében, hogy a lányok és nők jólléte gyermekkortól az időskorig biztosítva legyen. Szükség van továbbá olyan politikákra, amelyek a nemek közötti szakadék kezelését és az ápolási-gondozási munka által okozott mentális terhelés csökkentését célozzák, és amelyekhez multidiszciplináris támogatás társul, továbbá szükség van különösen olyan szakpolitikákra, amelyek a nők egészségügyi és ápolási-gondozási szükségleteinek teljes spektrumára összpontosítanak, beleértve a jobb szociális, tartós ápolási-gondozási és mentális egészségügyi szolgáltatásokat is,
16. A nemi alapú erőszakot elszenvedők kiszolgáltatott helyzetben vannak, és ez különösen igaz a nőkre és lányokra. A nőkkel szembeni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni küzdelemlről szóló uniós irányelv megállapítja, hogy a kapcsolati erőszak és a nőkkel szembeni erőszak káros következményekkel jár a mentális egészségükre nézve, és hogy az interszekcionális megkülönböztetést elszenvedő áldozatok fokozottan ki vannak téve az erőszak veszélyének. Elismeri továbbá, hogy a családon vagy háztartáson belüli kapcsolati erőszakot tanúként megélő gyermekek mind rövid, mind hosszú távon fokozottan ki vannak téve a mentális betegségek kockázatának. Ezen irányelv, valamint az e következtetések mellékletében említett egyéb vonatkozó nemzetközi jogi eszközök végrehajtása hozzá fog járulni a nők mentális egészségének védelméhez, többek között a munkahelyi szexuális zaklatás kezelésére irányuló intézkedések, valamint a munkahelyen felügyeleti feladatokat ellátó szakemberek számára e témában nyújtott képzés és tájékoztatás révén,

17. a népességcsoportok önértékelésen alapuló mentális jólléti elemzése azt mutatja, hogy Európában a nők a családi összetételtől, az életkortól, a jövedelmi szinttől, a születési hely szerinti országtól vagy fogyatékoságtól függetlenül alacsonyabb szintű mentális jóllétról számolnak be. A mentális egészség társadalmi determinánsai potenciálisan szerepet játszhatnak ebben. A nemek közötti egyenlőtlenségek és a nőkkel szembeni hátrányos megkülönböztetés háttérében álló egyik meghatározó tényező a nemek között a gondozás terén fennálló egyenlőtlenség, amely ennél fogva jelentős hatást gyakorol a nők fizikai és mentális egészségére. Ezenfelül a nem fizetett gondozók – elsősorban nők – nagyobb eséllyel szenvednek magánytól és elszigeteltségtől, amely a mentális egészség egyik fő kockázati tényezője,
18. továbbra is a nők vállalják magukra a gondozási munka túlnyomó részét, és ennek következtében a férfiakhoz képest nagyobb valószínűséggel módosítják fizetett munkaidejüket. A munka és a magánélet közötti egyensúlyról szóló irányelv célja, hogy orvosolja az ápolási-gondozási feladatok férfiak és nők közötti egyenlőtlen megoszlását azáltal, hogy elősegíti a munkavállaló szülők vagy gondozók számára a munka és a családi élet összehangolását, többek között az apasági szabadság és a valamennyi szülő számára fizetett, át nem ruházható szülői szabadság révén. Emellett a Tanács két – „a kisgyermekkorai nevelésről és gondozásról: a 2030-ra vonatkozó barcelonai célok” és „a megfizethető magas színvonalú tartós ápoláshoz-gondozáshoz való hozzáférésről” című – ajánlásában olyan intézkedéseket mozdít elő, amelyek javítják a gyermekek és egyéb eltartottak egész életen át tartó, hozzáférhető, megfizethető és magas színvonalú ápolását, illetve gondozását. Ezen intézkedések célja a családokra nehezedő nyomás enyhítése és az ápolási-gondozási feladatok nők és férfiak közötti egyenlő megosztásának előmozdítása, ami mindenki javát szolgálja. Az, hogy a gyermekek és egyéb eltartottak számára inkluzív, hozzáférhető, megfizethető és magas színvonalú kisgyermekkorai nevelés és gondozás, illetve tartós ápolás-gondozás álljon rendelkezésre, fontos a nők mentális egészsége szempontjából, akik a férfiaknál több fizetett és nem fizetett ápolási-gondozási munkát végeznek,

FIGYELEMBE VÉVE, HOGY:

19. a nők és lányok, valamint a férfiak és fiúk életük során számos nemspecifikus mentális egészségügyi kihívással szembesülhetnek. Bizonyos mentális egészséggel kapcsolatos kihívások gyakrabban fordulnak elő a nők és lányok körében,

20. a digitális eszközök és a közösségi média pozitív hatást gyakorolhatnak a mentális egészségre – többek között az információk, a támogató csoportok és a terápiás szolgáltatások elérhetővé tételével –, de kedvezőtlenül is befolyásolhatják azt. A gyermekek és a fiatalok, különösen a lányok és a fiatal nők különösen ki vannak téve olyan veszélyeknek, mint az online tartalmak káros, testképet károsító hatásai és a kibertérben elkövetett erőszak – többek között az internetes zaklatás – kockázata, amint azt a nőkkel szembeni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni küzdelemről szóló, nemrégiben elfogadott irányelv is kiemeli. Az ilyen típusú tartalmaknak való kitettség a gyermekek és a fiatalok pszichológiai fejlődésére is negatív hatással lehet, erősítve a nemi sztereotípiákat, sőt, ösztönözve a lányokkal és nőkkel szembeni erőszakos viselkedést,
21. a fiatalok gyakran nagy mennyiségű adatot osztanak meg az interneten anélkül, hogy teljes mértékben tisztában lennének azok felhasználásával vagy következményeivel. Döntő fontosságú kezelni a függőséget okozó és megtévesztő megoldásokkal, valamint a digitális szolgáltatók általi túlzott online nyomon követéssel kapcsolatos aggályokat. Emellett a gyermekek és a fiatalok, különösen a fiatal nők és a lányok nagy mértékben ki vannak téve a dezinformációnak, a manipulációnak és a bántalmazásnak, valamint a technológia által elősegített nemi alapú erőszaknak, többek között az internetes zaklatásnak, az online szexuális zaklatásnak, az intim vagy manipulált anyagok beleegyezés nélküli megosztásának, valamint a nemi szerveket ábrázoló képek, videók vagy egyéb anyagok kényszerű küldésének. Az ENSZ jelentései szerint a nők esetében 27-szer nagyobb a valószínűsége annak, hogy online erőszak vagy zaklatás áldozataivá válnak, mint férfiak esetében⁹. Ezenfelül a pornográfiának – többek között a szélsőséges és erőszakos tartalmaknak – való korai kitettség, valamint a generatív mesterséges intelligencia gyermekek szexuális bántalmazásával és/vagy nemi alapú erőszakkal összefüggésben történő használata szintén káros hatással van a lányok mentális egészségre és fokozza a nőgyűlölő magatartás előfordulását. Mindezen tényezők jelentősen károsíthatják a lányok egészségét, valamint testi és szellemi fejlődését.

⁹ *Preventing Technology-Facilitated Gender-Based Violence (TF GBV) – Responding to the 2030 Agenda and "Our Common Agenda" by proactively mitigating technology-facilitated gender-based violence by enhancing product design, data privacy and security, and legal frameworks to hold offenders accountable.* (A technológia által elősegített nemi alapú erőszak megelőzése – A 2030-ig tartó időszakra szóló menetrendnek és a „Közös programunk” elnevezésű cselekvési programnak való megfelelés a technológia által elősegített nemi alapú erőszak proaktív módon történő visszaszorítása révén, amelyet a terméktervezésnek, az adatvédelemnek és az adatbiztonságnak, valamint az elkövetők felelősségre vonását szolgáló jogi kereteknek a megerősítésével kell megvalósítani.).

22. a WHO megállapította, hogy a közösségi média negatív egészségügyi következményei között szerepel – különösen a serdülő lányok körében – az önbecsülés elvesztése, az aggodás, a szorongás, a pihenési és alvási nehézségek, valamint a személyes kommunikációs készségek romlása¹⁰,
23. ezenfelül a WHO jelentése szerint a serdülő lányok mentális egészsége és jólléte összességében rosszabb, mint a fiúké. Ezek a különbségek továbbá az életkorral nőnek, és a 15 éves lányok körében tapasztalhatók a legrosszabb eredmények¹¹. A 11 éves fiatalokhoz képest (a fiúk 8 %-a és a lányok 14 %-a) majdnem kétszer annyi 15 éves fiatal (a fiúk 13 %-a és a lányok 28 %-a) számol be arról, hogy magányosnak érzi magát. Érdemes megjegyezni, hogy a nemi sztereotípiák mind a fiúkat, mind a lányokat eltántoríthatják attól, hogy mentális egészséggel kapcsolatos aggályaikról beszámoljanak,
24. a közösségi média hozzájárul a mesterséges és egészségtelen szépségideálok megerősítéséhez, többek között digitálisan létrehozott vagy szerkesztett tartalmak, valamint a nemi sztereotípiák állandósítása révén. Ez nagy nyomást helyez a fiatalokra – és különösen a fiatal nőkre – a fizikai megjelenésüket illetően. A serdülők, különösen a lányok étkezési zavarai (pl. anorexia nervosa, bulimia stb.) komoly népegészségügyi problémát jelentenek. Az irreális esztétikai ideálok a fiúkat is érintik, és testdiszmorfiás zavarokhoz és egyéb rendellenességekhez vezethetnek,
25. a fiúk szintén már fiatal kortól kezdve ki vannak téve a lányok és nők széles körű tárgyasításának, szexualizálásának és sztereotip ábrázolásának az interneten, különösen a pornográfián keresztül, vagy a médiában és a tágabb kultúrában, így az online játékokban, és mindez állandósíthatja a nemi szerepeket és sztereotípiákat, valamint banalizálhatja a nemi alapú erőszakot, és különösen a nőkkel és a lánygyermekkel szembeni erőszakot. A véleményvezérek online magatartása és az általuk létrehozott tartalmak az egyénekre és a társadalom egészére is károsak lehetnek. Emellett az online közönség – különösen a kiskorúak – mentális és fizikai egészségére negatív hatással lehet például az internetes megfélemlítés, a félretájékoztatás vagy a dezinformáció, valamint az, ha az influenszerekkel egészségtelenül hasonlítják össze magukat. Az egészségtelen és nemi sztereotípiákon alapuló férfias attitűdök és káros online magatartásformák kezelése szintén létfontosságú kihívás,

¹⁰ Egészségügyi Világszervezet: *Women's health and well-being in Europe: beyond the mortality advantage* (A nők egészsége és jólléte Európában: a halandósági előnyön túl), 2016.

¹¹ Egészségügyi Világszervezet: *Mental health in Europe and Central Asia: girls fare worse than boys*. (Mentális egészség Európában és Közép-Ázsiában: a lányok rosszabb helyzetben vannak, mint a fiúk). WHO Europe, 2023.

26. az egyedülálló szülők különösen kiszolgáltatott helyzetben vannak a szegénység, a lakhatás és az egészségügyi kihívások tekintetében, beleértve a mentális egészséggel kapcsolatos problémákat is.¹² Az EU-ban 7,8 millió egyszülős család van, és a gyermeket egyedül nevelő szülők közel 80 %-a nő.¹³ Sok egyedülálló anya pszichés stresszel küzd bizonytalan pénzügyi helyzet, társadalmi kirekesztés vagy a társadalmi szerepek felhalmozódása miatt,¹⁴
27. a nők által a terhesség alatt és után tapasztalt sebezhetőség és szellemi megterhelés – beleértve a perinatális depressziót – rendkívül káros hatással lehet az életükre. A gyermek életének első 1000 napja során felmerülő kihívások valamennyi családtag életét befolyásolhatják, többek között a mentális egészség tekintetében is, így ez is figyelmet érdemel. A kutatások azt mutatják, hogy az anya rendelkezésére álló kapcsolati háló vagy támogatási rendszer fontos szerepet játszik mentális egészségének és általános egészségének, valamint annak meghatározásában, hogy milyen minőségű gondozást tud nyújtani csecsemője számára; ez jól szemlélteti a megfizethető, hozzáférhető, magas színvonalú és inkluzív ápolási-gondozási szolgáltatásoknak, valamint az ápolási-gondozási munka nők és férfiak közötti, valamint a háztartásokon belüli – megfelelően javadalmazott, át nem ruházható szülési, apasági és szülői szabadságokon és rugalmas munkafeltételeken alapuló – egyenlő megosztásának a fontosságát. Egybehangzó bizonyíték van arra, hogy a szülők rugalmas szabadságolási lehetőségeihez való hozzáférése – többek között a szülés utáni időszakban is – enyhíti az anyákra nehezedő terheket, ezáltal javítja az anyák egészségét és csökkenti a szülés utáni depresszió kockázatát. Az olyan, gyakran alábecsült, a nőket érintő egészségügyi problémák, mint például a vetélés és az endometriózis szintén különös figyelmet érdemelnek és konkrét támogatási intézkedéseket tesznek szükségessé. Általánosságban a nemi sztereotípiák késleltethetik az orvosi diagnózist, vagy a nők szenvedésének el nem ismeréséhez vagy elbagatellizálásához vezethetnek,

¹² A Nemek Közötti Egyenlőség Európai Intézete (EIGE): *Poverty, gender and lone parents in the EU* (Szegénység, nemi szerep és egyedülálló szülők az Unióban), 2016.

¹³ Az EIGE számításai a Nemek Közötti Egyenlőség Európai Intézetétől származó, 2022. évi EU-SILC mikroadatok alapján. Ez a szám magában foglalja azokat az egyszülős családokat is, amelyek olyan 24 év alatti, saját/örökbe fogadott gyermeknek vagy mostohagyermeknek tekintett eltartott gyermeket nevelnek, akik nem állnak munkaviszonyban, illetve nem munkanélküliek.

¹⁴ Egészségügyi Világszervezet: *Women's health and well-being in Europe: beyond the mortality advantage* (A nők egészsége és jólléte Európában: a halandósági előnyön túl), 2016.

28. a munkaerőpiachoz való hozzáférés erősíti a nők társadalmi szerepvállalását, reziliensebbé teszi őket, és főként a pénzügyi függetlenségnek és autonómiának köszönhetően lehetővé teszi számukra az életük feletti ellenőrzést. Az olyan kihívások, mint az egyenlőtlen hozzáférés a szociális szolgáltatásokhoz, a foglalkoztatáshoz és/vagy a szakmai előmenetelhez, a nemek közötti szakadék, így a nemek közötti bérszakadék, a háztartási és családi ápolási-gondozási feladatok egyenlőtlen megosztása a nők és a férfiak között, valamint a gazdasági nyomás és a függőségek jelentős mentális megterhelést jelentenek a nők számára. A nők pénzügyi függetlensége közvetlenül összekapcsolódik mentális egészségükkel, mivel a pénzügyi függés számos negatív következménnyel jár, így többek között kevesebb lehetőséggel az oktatásban, a fizetett foglalkoztatásban és a vállalkozói tevékenységekben való részvételre. A munkahelyi erőszak és zaklatás is káros hatással lehet a nők mentális egészségére,
29. az ápolás-gondozás nemkívánatos következményekkel járhat az informális gondozók számára, többek között kedvezőtlenül befolyásolhatja a mindenkori jövedelmüket és mentális egészségüket. A mentális egészségügyi problémák gyakori megléte a gondozók körében – akik többsége nő – a nem gondozóként dolgozókhoz képest 20 %-kal magasabb¹⁵. E kihívások leküzdése ezért elősegíti mind a nemek közötti egyenlőség megerősítését, mind a nők mentális egészségének támogatását,
30. a szexuális és nemi alapú erőszak, valamint a kapcsolati erőszak áldozatainak mentális egészsége kiemelt figyelmet igénylő kérdés, mivel az erőszaknak súlyos, hosszú távú pszichológiai hatásai vannak. Ezek aránytalanul nagy arányban érintik a nőket és a lányokat, valamint a kiszolgáltatott helyzetben lévő személyeket. A nemi alapú erőszak számos formát ölthet, így lehet kapcsolati erőszak, partnerkapcsolati erőszak, szexuális erőszak, testi bántalmazás, pszichológiai erőszak, gazdasági bántalmazás, kényszerházasság, nőgyilkosság, női nemi szervek megcsonkítása és emberkereskedelem, valamint a technológia által elősegített nemi alapú erőszak. A jelenlegi vagy korábbi élettárs vagy házastárs által a nővel szemben elkövetett fizikai és szexuális erőszak a nemi alapú erőszak leggyakoribb formái közé tartozik az EU-ban. A nők több mint egyötöde (22 %) esett áldozatul ezeknek.¹⁶ Amint azt az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége (FRA) által közzétett alapjogi felmérés is kiemeli, a szexuális erőszak súlyos, hosszú távú pszichológiai hatást gyakorol az áldozatokra, akik többek között szoronghatnak, illetve védtelenül, megszegyenítve, zavarban vagy depressziósan érezhetik magukat,

¹⁵ A szociális védelemmel foglalkozó bizottság és az Európai Bizottság: Megfelelő szociális védelem az idősödő társadalmakban a tartós ápolásra-gondozásra szorulás kivédése érdekében. 2014.

¹⁶ A Nemek Közötti Egyenlőség Európai Intézete: A nemek közötti egyenlőség 2021. évi mutatója: Egészség.

31. a „Demográfiai változások Európában: a cselekvés eszköztára” című bizottsági közlemény szerint „a várható élettartam növekedésével Európának olyan »hosszú élet jellemezte társadalmat« kell kiépítenie, amely megbecsüli a hosszabb ideig tartó időskort, saját életük irányítására alkalmassá teszi az idősebb polgárokat, és amely a jelen és a jövő nemzedékeinek jólétét és jóllétét egyaránt támogatja”. Ebben az összefüggésben kiemelt figyelmet érdemel az idősök, különösen a nők mentális egészsége. Az idősebb népesség körében gyakoriak a mentális zavarok, így a depresszió, a szorongás és a kognitív képességek romlása. Az átlagot tekintve a nők hosszabb ideig élnek, de életük során több évet töltenek rosszabb mentális egészségi állapotban. A mentális egészségügyi problémák kialakulása szempontjából a későbbi életszakaszokban komoly kockázati tényezőt jelent az idősök mintegy negyedét érintő társadalmi elszigeteltség és magány, illetve az idősökkel szembeni rossz bánásmód, így bármilyen fizikai, pszichológiai, szexuális bántalmazás vagy pénzügyi visszaélés, valamint az elhanyagolás is,
32. a fogyatékossgal élő személyek jogaival foglalkozó ENSZ-bizottság megállapította, hogy a fogyatékossgal élő nők és lányok gyakrabban vannak kitéve káros gyakorlatok kockázatának, ami hatással van egészségükre és jóllétükre, így mentális egészségükre is¹⁷. Gyakran az erőszak nagyobb kockázatának vannak kitéve az intézményekben, mivel a paternalisztikus sztereotípiák és a nőket hátrányosan megkülönböztető patriarchális társadalmi minták miatt több korlátozással kell szembenéznük lakóhelyük és életkörülményeik tekintetében¹⁸. Emellett az épített és online környezetekhez, termékekhez, szolgáltatásokhoz és kommunikációhoz való akadálymentes hozzáférés hiánya akadályozza a fogyatékossgal élő nők teljes mértékű részvételét az élet minden területén, ami elszigetelődéshez és megkülönböztetéshez vezet, ami mentális egészségükre is káros. E kihívások közül néhány hatással van családtagjaik és más gondozóik mentális egészségére is,
33. e következtetések a Tanács, a Bizottság, az Európai Parlament, valamint az e területen érdekelt felek által végzett korábbi munka és az általuk tett politikai vállalások alapján, többek között a mellékletben felsorolt dokumentumok figyelembevételével készültek,

¹⁷ Az ENSZ fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezménye, 2007. január 24., A/RES/61/106.

¹⁸ Az ENSZ fogyatékossgal élő személyek jogaival foglalkozó bizottsága, 5. sz. általános megjegyzés a 19. cikkhez – az önálló élethez és a közösségben való részvételhez való jog, 2017. október 27., CRPD/C/GC/5.

FELKÉRI A TAGÁLLAMOKAT, HOGY HATÁSKÖRÜKNEK MEGFELELŐEN ÉS A NEMZETI KÖRÜLMÉNYEKRE FIGYELEMMEL:

34. BIZTOSÍTSÁK, hogy a jobb mentális egészség előmozdítását és támogatását célzó intézkedésekbe beépüljön a nemi dimenzió, és kialakításuk és megvalósításuk során érvényesüljön a nemek közötti egyenlőség szempontja. Ezeknek az intézkedéseknek hozzáférhetőnek kell lenniük, és szükség esetén azokra a csoportokra kell irányulniuk, amelyek nehezebben érhetők el, vagy amelyek különös kihívásokkal szembesülnek a mentális egészség tekintetében;
35. LÉPJENEK FEL a különösen a nőkkel és a lányokkal szembeni erőszak, gyűlöletbeszéd és megkülönböztetés valamennyi formája, így a megkülönböztetés többszörös és interszekcionális formái ellen, csakúgy mint a mentális egészségügyi problémák kapcsán való megbélyegzés ellen, különös figyelmet fordítva a nőkre és a legkiszolgáltatottabb vagy marginalizált helyzetben lévőkre, így többek között a hátrányos társadalmi-gazdasági helyzetben lévő személyekre is;
36. LÉPJENEK FEL azokkal a nemi sztereotípiákkal és negatív társadalmi normákkal, így többek között tabukkal szemben, amelyek visszatartják a nőket és a lányokat, de még inkább a férfiakat és a fiúkat attól, hogy sebezhetőnek mutatkozzanak, és amelyek miatt ezért kevésbé képesek arra, hogy szükség esetén segítséget kérjenek;
37. adott esetben HOZZANAK INTÉZKEDÉSEKET a nemi sztereotipizálással, valamint a nőknek és a lányoknak a médiában és a reklámokban való tárgyiasított és szexualizált ábrázolásával szemben;
38. FOGLALKOZZANAK az életmód és a mentális egészség közötti kapcsolattal, többek között az étkezési szokások, a testmozgás, a káros alkoholfogyasztás, a kábítószeres és más káros anyagok fogyasztása, valamint a komorbiditás tekintetében, figyelemmel a nemi dimenzióra;
39. a nőkkel szembeni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni küzdelemről szóló irányelvvel és a digitális szolgáltatásokról szóló jogszabállyal összhangban HOZZANAK MEGFELELŐ INTÉZKEDÉSEKET, köztük megelőző intézkedéseket annak érdekében, hogy megvédjék a nőket és lányokat a nemi alapú erőszak minden formájától, beleértve a közintézményekben elkövetett erőszakot és a technológia által elősegített nemi alapú erőszakot, továbbá ERŐSÍTSEK MEG az áldozatoknak nyújtott testre szabott támogatási szolgáltatásokat. Ebben az összefüggésben fontos különös figyelmet fordítani a mentális zavarokkal élő vagy kiszolgáltatott helyzetben lévő nőkre és lányokra, így a bizonytalan körülményekkel vagy hajléktalansággal szembesülő nőkre és lányokra is. TÁMOGASSÁK azoknak a munkavállalóknak, köztük az önkénteseknek a nemek közötti egyenlőség szempontját érvényesítő képzését minden ágazatban, akik kapcsolatba kerülhetnek áldozatokkal;

40. az egyének alapvető jogait, valamint a közös európai értékeket tiszteletben tartva **HOZZANAK MEGFELELŐ INTÉZKEDÉSEKET** a fiatalok káros online tartalmakkal, így többek között a mesterséges intelligencia által generált, például deepfake tartalmakkal szembeni védelme céljából, hiszen e tartalmak testdisztorziós zavarokat és rossz mentális egészséget okozhatnak, továbbá sértik az áldozatok magánélet tiszteletben tartásához való jogát és saját képmáshoz fűződő jogát, szexuális integritását és méltóságát. Ezek az intézkedések kiterjedhetnek a gyermekek, szülők és tanárok körében a Safer Internet központokon keresztül folytatott figyelemfelkeltő tevékenységekre, a társadalmi érzékenység növelését célzó széles körű kampányokra, továbbá hatékony jelentéstételi folyamatok biztosítására. **TÁMOGASSÁK** minden ágazatban azoknak a munkavállalóknak a nemek közötti egyenlőség szempontját érvényesítő képzését, akik kapcsolatba kerülhetnek áldozatokkal. Emellett **MOZDÍTSÁK ELŐ** az átláthatóságot, és javítsák a nemek és adott esetben egyéb releváns jellemzők szerint lebontott adatok gyűjtését, hogy ezzel is elősegítsék a káros online tartalmak nyomon követését;
41. az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelvvel, valamint a nőkkel szembeni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni küzdelemről szóló irányelvvel összhangban **HOZZANAK MEGFELELŐ INTÉZKEDÉSEKET** azzal a céllal, hogy védjék a kiskorúakat, és különösen a lányokat az illegális és erőszakos online tartalmakkal szemben, amelyek károsíthatják fizikai vagy mentális fejlődésüket vagy pszichológiai traumát okozhatnak;
42. ahol és amikor szükséges, **MOZDÍTSÁK ELŐ**, hogy a médiában hangsúlyt kapjanak a pozitív példaképek és a sokszínű képviselés, és küzdjenek a nemi sztereotípiák, valamint a nők és lányok médiabeli és online térben történő tárgyiasítása és szexualizálása ellen, és mindeközben egyrészt tartsák szem előtt, hogy elő kell segíteni a fiatalok, és különösen a fiatal nők és a lányok mentális egészségét, másrészt fordítsanak kiemelt figyelmet a fiatalok testképére gyakorolt lehetséges hatásokra. Az oktatás minden szintjén és formájában **FOGLALKOZZANAK** a nemi sztereotípiákkal;

43. többek között megfizethető, hozzáférhető, magas színvonalú és inkluzív ápolási-gondozási szolgáltatások, valamint gyermek- és lakhatási támogatások révén BIZTOSÍTANAK megfelelő támogatást és szociális védelmet valamennyi szülő, köztük az egyedülálló anyák és a fogyatékossgal élő gyermeket nevelő szülők számára, hogy azok munkát vállalhassanak, és ezzel enyhüljenek pénzügyi nehézségeik, illetve az e nehézségek által különösen a nők mentális egészségére gyakorolt hatások. Ezen túlmenően a munka és a magánélet közötti egyensúlyról szóló irányelvnek megfelelően TEREMTSENEK megfelelő egyensúlyt a szülők, így többek között az egyedülálló anyák számára a munka és a magánélet között olyan intézkedések révén, mint a rugalmas munkavégzés, így például a távmunka előmozdítása, valamint a fizetett és nem fizetett gondozási feladatok nők és férfiak közötti, valamint háztartásokon belüli egyenlő megosztásának elősegítése, többek között a fizetett apasági szabadsághoz és a nem átruházható szülői szabadsághoz való hozzáférés javítása révén. Mindezen felül kötelezettségvállalásaikkal összhangban TEGYENEK LÉPÉSEKET a hozzáférhető, megfizethető és magas színvonalú tartós ápolási-gondozási szolgáltatások és a kisgyermekkori nevelés és gondozás javítására;
44. HOZZANAK INTÉZKEDÉSEKET AZZAL A CÉLLAL, HOGY JAVÍTSÁK a szülők – köztük az egyedülálló anyák, a hozzátartozókat tartósan gondozó, fizetésben nem részesülő családtagok, továbbá a kiszolgáltatott helyzetben lévő nők – számára az orvosi, szociális és pszichológiai támogatási szolgáltatásokhoz való hozzáférést, valamint a megfizethető kisgyermekkori nevelési és gondozási szolgáltatásokhoz való hozzáférést, hogy ezzel is megelőzzék és kezeljék a többszörös terhek miatt bekövetkező kiégést és más problémákat. KÍNÁLJANAK alacsonyküszöbű hozzáférést a szociális és pszichológiai támogatáshoz különösen a kiszolgáltatott helyzetben lévő nők, a kisebbségek, a marginalizálódott csoportok és a hátrányos társadalmi-gazdasági helyzetben lévők számára, ideértve a tartós ápolási-gondozási szolgáltatásokra szorulókat, a magánnal és a társadalmi elszigetelődéssel küzdőket, a fogyatékossgal élő személyeket, a menekülteket, a migránsokat, a fogvatartottakat és a hajléktalanokat;
45. GONDOSKODJANAK magas színvonalú, megfizethető és hozzáférhető, a nemek közötti egyenlőség szempontját érvényesítő egészségügyi és szociális szolgáltatások nyújtásáról, ideértve a közösségi ellátást is, és ezzel párhuzamosan úgy szakpolitikáikban, mint a gyakorlatban biztosítsák, hogy az ilyen szolgáltatásokat nyújtó szolgáltatók egyrészlől tisztában legyenek valamennyi egyén – különösen a nők és a lányok – eltérő szükségleteivel, életkoruktól függetlenül, és ki tudják elégíteni azokat, másrészlől az emberi jogokon alapuló szemléletet alkalmazzanak, amelynek keretében érdemben figyelembe veszik az élettapasztalatokat, és a szolgáltatás igénybe vevőit (valamint adott esetben családtagjaikat, gondozóikat és támogatóikat) – számukra irányító szerepet biztosítva – aktívan bevonják az ápolás-gondozás megtervezésébe és alakításába, harmadrészlől pedig kellő ismeretekkel rendelkezzenek a traumákról;

46. HOZZANAK INTÉZKEDÉSEKET azzal a céllal, hogy biztosítsák valamennyi nő és lány – mindenekelőtt a fogyatékossgal élő nők és lányok – emberi jogainak tiszteletben tartását, védelmét és érvényesítését, előmozdítsák a fogyatékossgal élő nők és lányok társadalmi szerepvállalását és előrelépését, továbbá biztosítsák a független döntéshozatalhoz való jogukat, valamint a fogyatékossgal élő nők és lányok függetlenségének előmozdítása érdekében felszámolják azt a megkülönböztetést és azokat az akadályokat, amelyekkel e nők és lányok szembesülnek a szociális szolgáltatásokhoz és a közösségi támogatáshoz való hozzáférés terén;
47. HOZZANAK INTÉZKEDÉSEKET azzal a céllal, hogy a nők és lányok körében megelőzzék a mentális egészségügyi problémákat, így többek között mozdítsák elő a lakosság egészének mentális egészségét, és nyújtsanak olyan szolgáltatásokat, amelyek mentális egészségügyi problémák felmerülése esetén támogatják a korai beavatkozást különösen a nehezen elérhető személyek, a társadalmi kirekesztés veszélyének kitett személyek vagy a kiszolgáltatott helyzetben lévő csoportokhoz tartozó személyek esetében;
48. HOZZANAK INTÉZKEDÉSEKET azzal a céllal, hogy javítsák a szülők – és különösen a szülés előtti és utáni időszakban, valamint vetélés esetén ellátásra szoruló anyák – orvosi és pszichológiai ellátását, és mozdítsák elő a szülők várandósággal, szüléssel és anyasággal vagy apasággal kapcsolatos mentális egészségügyi nehézségeinek enyhítését célzó helyi támogató hálózatok kiépítését. E tekintetben SEGÍTSÉK ELŐ az egészségügyi dolgozók és a szociális munkások képzését. HOZZANAK INTÉZKEDÉSEKET annak ösztönzésére, hogy a családi és ápolási-gondozási feladatok nők és férfiak közötti egyenlő megosztása érdekében az apák is vállaljanak ilyen feladatokat, különösen várandósság és gyermek születése esetén;
49. MOZDÍTSSANAK ELŐ olyan intézkedéseket, amelyek biztosítják az anya- és bababarát körülményeket a **perinatális** gondozásban, különös figyelmet fordítva a betegnek nyújtott tájékoztatásra, valamint a nők testi és érzelmi integritására és szükségleteire a szülés előtt, alatt és után a gondozás, az eljárások, a beavatkozások, a gyógyszerek és a szülési környezet tekintetében, gondoskodva mindeközben a partner és/vagy a kísérő személy bevonásáról is;

50. **TÁMOGASSÁK** az egészséges és aktív idősokkal kapcsolatos megelőzési, egészségfejlesztési és figyelemfelkeltő stratégiákat, figyelembe véve a nemi dimenziót, ideértve az olyan aktív intézkedéseket, amelyek célja az életkoron alapuló megkülönböztetés elleni küzdelem, az egészséggel kapcsolatos ismeretek javítása, és az idősek, különösen az idősebb nők mentális egészségének védelme és javítása – ilyenek például az idősek gazdasági önellátásának megerősítését célzó intézkedések, a nemek között a nyugdíj tekintetében fennálló szakadék megszüntetését és a nőket aránytalan mértékben sújtó időskori szegénység visszaszorítását célzó intézkedések, valamint a biztonságos és hozzáférhető lakhatást és a megfizethető, magas színvonalú, tartós ápoláshoz-gondozáshoz való hozzáférést biztosító intézkedések, a perimenopauza során és a változó korban vagy az idősodással kapcsolatban egészségügyi problémákkal küzdő nők számára az ápoláshoz-gondozáshoz való hozzáférést, valamint számukra és gondozóik számára szociális támogatást biztosító intézkedések a társadalmi elszigeteltség és a magány visszaszorítása érdekében;
51. **TOVÁBBRA IS KÍNÁLJANAK** a mentális egészséggel kapcsolatos támogató szolgáltatásokat, így többek között alacsonyküszöbű pszichológiai támogatási szolgáltatásokat kiskorúak számára;
52. **HÍVJÁK FEL A FIGYELMET** arra, hogy fontos és szükséges a szexuális és reprodukzív egészséghez és jogokhoz való egyetemes hozzáférés, ahogy azt a fejlesztéspolitikáról szóló új európai konszenzus (2017) 34. pontja is azonosította, mint a fizikai és mentális egészség tekintetében elérhető legmagasabb szintű normák biztosításának kulcsfontosságú elemeit;

**FELKÉRI AZ EURÓPAI BIZOTTSÁGOT ÉS A TAGÁLLAMOKAT, HOGY
HATÁSKÖRÜKNEK MEGFELELŐEN:**

53. **GONDOSKODJANAK ARRÓL**, hogy a tagállamok – többek között az időskori szegénység elleni küzdelem céljából, különös figyelmet fordítva az idősebb nőkre – időben és helyesen átültessék és alkalmazzák a nőkkel szembeni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni küzdelemről szóló, a foglalkoztatás és a munkavégzés területén a nők és a férfiak közötti esélyegyenlőségről és egyenlő bánásmódról szóló, a szülők és gondozók esetében a munka és a magánélet közötti egyensúlyról, továbbá a bérek átláthatóságáról szóló uniós jogszabályokat;
54. **TEGYENEK LÉPÉSEKET** a munkahelyi egészségvédelem és biztonság javítása érdekében, figyelemmel a nemi dimenzióra, különösen a munkahelyi mentális egészségügyi és pszichoszociális kockázatok kezelése révén, tiszteletben tartva ugyanakkor a szociális partnerek szerepét és autonómiáját. Ezzel összefüggésben **MOZDÍTSAK ELŐ** a vonatkozó uniós munkahelyi egészségvédelmi és biztonsági irányelveket átültető nemzeti jogszabályok megfelelő és hatékony alkalmazását és végrehajtását;

55. NÖVELJÉK A TUDATOSSÁGOT a gyermekek és fiatalok, szüleik, gondozóik és oktatóik, továbbá a lakosság körében a tiszteletteljes és felelősségteljes online kommunikációt és tartalommegosztást illetően, többek között gyermekeknek szóló célzott kampányok révén, hogy ezzel is fokozzák védelmüket az online térben és a közösségi médiában.
56. HÍVJÁK FEL A FIGYELMET azokra a pszichológiai és kognitív következményekre, amelyekkel az okostelefonok túlzott mértékű használata jár a kiskorúakra, és ezen belül is a legfiatalabb generációra nézve. HOZZANAK INTÉZKEDÉSEKET a mentális egészség átfogó megközelítéséről szóló bizottsági közlemény alapján, és FOLYTASSÁK a megelőzési eszköztár kidolgozására irányuló munkát az abban említett, a fizikai és mentális egészséget meghatározó tényezők meghatározása révén;
57. a WHO ajánlásának megfelelően kisgyermekkorától kezdve, minden korcsoportban és minden környezetben ÖSZTÖNÖZZÉK a fejlesztési és megelőzési, így többek között a pszichoszociális készségeknek – mindenekelőtt a nők és a lányok pszichoszociális készségeinek – fejlesztését támogató intézkedéseket;
58. többek között a digitális szolgáltatásokról szóló jogszabály keretében HOZZANAK INTÉZKEDÉSEKET azzal a céllal, hogy biztosítsák az online platformokat használó és a digitális szférában mozgó kiskorú gyermekek, és különösen a lányok magas szintű biztonságát, védelmét és magánéletének védelmét;
59. ÖSZTÖNÖZZÉK a munka és a magánélet közötti egészséges egyensúly elősegítését, például rugalmas munkafeltételek – adott esetben távmunka – révén, valamint olyan gyakorlatok előmozdításával, amelyek révén hatékonyan egyensúlyban tartható a munka és a személyes idő, szem előtt tartva a mentális jóllét fontosságát;

FELKÉRI AZ EURÓPAI BIZOTTSÁGOT, HOGY HATÁSKÖRÉNEK MEGFELELŐEN:

60. TOVÁBBRA IS MOZDÍTSON ELŐ olyan fellépéseket, amelyek célja, hogy – a nemi esélyegyenlőségi stratégiában és a gyermekbarát internetre vonatkozó európai stratégiában, valamint a digitális szolgáltatásokról szóló jogszabály végrehajtásában meghatározott releváns területeket kezelve – felszámolják a technológia által elősegített nemi alapú erőszakot, ideértve azokat a fellépéseket is, amelyek célja megelőzni és felszámolni a fiúk és lányok elleni online erőszakot, internetes zaklatást és szexizmust;

61. TOVÁBBRA IS KÖVESSE NYOMON ÉS TÁMOGASSA az audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv, a digitális szolgáltatásokról szóló jogszabály, valamint a nőkkel szembeni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni küzdelemről szóló irányelv szerinti vonatkozó követelmények helyes átültetését és alkalmazását, hogy ezzel is biztosítsa a kiskorúak – különösen a lányok – védelmét az online elérhető illegális és káros tartalmakkal szemben; a 2020–2025-ös időszakra szóló nemi esélyegyenlőségi stratégiában foglaltaknak megfelelően TEGYEN ERŐFESZÍTÉSEKET különösen a közösségimédia-platformok közötti új együttműködési keret kidolgozására a nők és a lányok online biztonságának védelme érdekében;
62. ÖSZTÖNÖZZE a tagállamokat arra, hogy a mesterséges intelligenciára vonatkozó harmonizált szabályokról szóló rendelet keretében kövessék nyomon a generatív mesterséges intelligencia visszaélészerű felhasználását, és kötelezzék az online üzemeltetőket arra, hogy vállaljanak felelősséget ezen a területen. Kifejezetten KÖVESSE NYOMON a nőkkel szembeni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni küzdelemről szóló irányelv értelmében a tagállamokra háruló azon kötelezettség végrehajtását, hogy intézkedéseket írjanak elő az olyan illegális és káros anyagok – például a deepfake – eltávolítására vagy a hozzájuk való hozzáférés azonnali letiltására, amelyek sértik a személyeknek a magánélet tiszteletben tartásához való jogát és saját képmáshoz fűződő jogát, szexuális integritását és méltóságát, valamint biztosítsák a felhasználóknak, valamint azok alapvető jogainak és szabadságainak a védelmét;
63. HÍVJA FEL A FIGYELMET arra, hogy fontos pszichológiai támogatást nyújtani a kiszolgáltatott és hátrányos társadalmi-gazdasági helyzetben lévő szülőknek, és ezen belül is mindenekelőtt az egyedülálló anyáknak és a fizetés nélkül tartós ápolást-gondozást végzőknek;
64. NÖVELJE A TUDATOSSÁGOT a pszichoszociális zavarokkal kapcsolatban, és FOGLALKOZZON a nemi sztereotípiákkal, továbbá ezzel összefüggésben MOZDÍTSA ELŐ a megbélyegzés felszámolását;
65. HÍVJA FEL A FIGYELMET a bérek átláthatóságával kapcsolatos jogokra, mozdítsa elő a tudatosságot a bérdiszkrimináció tekintetében való kollektív fellépést illetően, valamint kövesse nyomon a bérek átláthatóságáról szóló irányelv végrehajtását és alkalmazását, illetve dolgozzon ki iránymutatást a végrehajtásra és alkalmazásra vonatkozóan, és hívja fel a figyelmet a szülőknek és gondozóknak a munka és a magánélet közötti egyensúlyról szóló irányelv szerinti új jogaira;

66. **MOZDÍTSA ELŐ** azokat a kezdeményezéseket, amelyek – többek között annak révén, hogy előmozdítják a férfiak és a fiúk szerepvállalását a családi és ápolási-gondozási feladatok tekintetében, különösen a várandósság alatt és a gyermek születésekor – azt hivatottak támogatni, hogy a szülők, és különösen az anyák egész életük során a lehető legjobb fizikai és mentális egészségi állapotban legyenek. A nemek közötti egyenlőség szempontját érvényesítő megközelítés keretében, így többek között a nőkre és a lányokra kiemelt figyelmet fordítva a **JÖVŐBEN IS FOKOZZA** az emberek egészséggel kapcsolatos ismereteit. **TOVÁBBRA IS TERJESSZEN** minőségi egészségügyi információkat a lakosság egésze, és különösen a fiatal lányok és fiúk körében;
67. **HANGSÚLYOZZA**, hogy a nemi alapú erőszakkal és az emberkereskedelemmel szembeni küzdelmet célzó kezdeményezések kidolgozása során fontos tényező a szükséges szociális és pszichológiai támogatás a szexuális és nemi alapú erőszak minden áldozata és túlélője, valamint az emberkereskedelem áldozatai számára;
68. **VEGYEN FONTOLÓRA** olyan, az idősebb nőkre összpontosító célzott kezdeményezéseket, amelyek e nők mentális egészségét hivatottak védeni és javítani például a magány és a társadalmi elszigeteltség elleni küzdelem révén.
-

Hivatkozások

1. Az Európai Unió Tanácsa és az Európai Parlament

A Tanács 2004/113/EK irányelve (2004. december 13.) a nők és férfiak közötti egyenlő bánásmód elvének az árukhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáférés, valamint azok értékesítése, illetve nyújtása tekintetében történő végrehajtásáról

Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/1158 irányelve (2019. június 20.) a szülők és a gondozók vonatkozásában a munka és a magánélet közötti egyensúlyról és a 2010/18/EU tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről

Az Európai Parlament és a Tanács 2010/13/EU irányelve (2010. március 10.) a tagállamok audiovizuális médiaszolgáltatások nyújtására vonatkozó egyes törvényi, rendeleti vagy közigazgatási rendelkezéseinek összehangolásáról (Audiovizuális médiaszolgáltatásokról szóló irányelv), a 2018. november 14-i (EU) 2018/1808 európai parlamenti és tanácsi irányelv által módosított formában

Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/1385 irányelve (2024. május 14.) a nőkkel szembeni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni küzdelemről

Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2024/1712 irányelve (2024. június 13.) az emberkereskedelem megelőzéséről és az ellene folytatott küzdelemről, valamint az áldozatok védelméről szóló 2011/36/EU irányelv módosításáról

Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2022/2065 rendelete (2022. október 19.) a digitális szolgáltatások egységes piacáról és a 2000/31/EK irányelv módosításáról (digitális szolgáltatásokról szóló rendelet)

A munkahelyi egészségvédelem és a biztonság területére vonatkozó uniós vívmányok.

2. Az Európai Unió Tanácsa

Európai konszenzus a fejlesztéspolitikáról (9459/17)

A Tanács következtetései a véleményvezérek online tartalomalkotóként való támogatásáról (9301/24)

A Tanács következtetései a mentális egészségről és a bizonytalan foglalkoztatásról (13937/23)

A Tanács következtetései a mentális egészségről (15971/23)

A Tanács és a tagállamok kormányainak képviselői által elfogadott következtetések az Európai Unióban élő fiatalok mentális egészségének átfogó megközelítéséről (15322/23)

A Tanács ajánlása (2022. december 8.) a kisgyermekkorai nevelésről és gondozásról: a 2030-ra vonatkozó barcelonai célok (2022/C 484/01)

A Tanács ajánlása (2022. december 8.) a megfizethető és magas színvonalú tartós ápoláshoz-gondozáshoz való hozzáférésről (2022/C 476/01)

A Tanács (EU) 2024/1018 határozata (2024. március 25.) a tagállamoknak a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet Erőszak és Zaklatás Elleni 2019. évi (190. sz.) Egyezményének a megerősítésére való felkéréséről

3. Európai Parlament

Az Európai Parlament állásfoglalása a nemek közötti egyenlőségről és a nők jogainak erősítéséről a digitális korban (2015/2007(INI)) (C 66/44, 2018)

Az Európai Parlament Kutatószolgálat: *Mental Health in the EU* (Mentális egészség az EU-ban), az Európai Parlament tájékoztatója, 2023,

[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/751416/EPRS_BRI\(2023\)751416_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2023/751416/EPRS_BRI(2023)751416_EN.pdf)

Európai Parlament, Unió Belső Politikák Főigazgatósága, Brunello, S., Gay-Berthomieu, M., Smiles, B. és mások, *Obstetric and gynaecological violence in the EU – Prevalence, legal frameworks and educational guidelines for prevention and elimination* (Szülészeti és nőgyógyászati erőszak az EU-ban – Előfordulás, jogi keretek és a megelőzést és felszámolást célzó oktatási iránymutatások), Európai Parlament, 2024, <https://data.europa.eu/doi/10.2861/32832>

4. Európai Bizottság

A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának a mentális egészség átfogó megközelítéséről, COM(2023) 298 final

[EUR-Lex - 52023DC0298 - HU - EUR-Lex](#)

A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: Az Európai Unió 2021–2027-es munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi stratégiai kerete – Munkahelyi biztonság és egészségvédelem a munka változó világában, (COM/2021/323 final), 2021, 10291/21

Zöld könyv a népesség mentális egészségének javításáról – Az Európai Unió mentális egészségügyi stratégiájának céljából, COM(2005)484, 2005,

https://ec.europa.eu/health/ph_determinants/life_style/mental/green_paper/mental_gp_hu.pdf

Supporting the mental health of the health workforce and other essential workers. Expert Panel on effective ways of investing in Health (Az egészségügyi dolgozók és más kulcsfontosságú munkavállalók mentális egészségének támogatása). Az egészségügyi beruházások hatékony módjairól tanácsot szolgáltató szakértői testület (EXPH) véleménye, 2021, https://health.ec.europa.eu/system/files/2021-10/028_mental-health_workforce_en_0.pdf

A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: Demográfiai változások Európában: a cselekvés eszköztára, (COM(2023) 577 final)

A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Európai gondozási stratégia, (COM(2022) 440 final), 2022

A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: Az egyenlőségközpontú Unió: a 2020-2025 közötti időszakra szóló nemi esélyegyenlőségi stratégia, (COM(2020) 152 final)

A szociális védelemmel foglalkozó bizottság és az Európai Bizottság: *Adequate social protection for long-term care needs in an ageing society* (Megfelelő szociális védelem a hosszú távú gondozási igények kielégítésére az előregedő társadalomban), 2014.
<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/71532344-ddf1-4d34-a7aa-f65c701a22a2>

Európai Bizottság, Jogérvényesülési és Fogyasztópolitikai Főigazgatóság, Quattrocchi, P., *Obstetric violence in the European Union – Situational analysis and policy recommendations* (Szülészeti erőszak az Európai Unióban – Helyzetelemzés és szakpolitikai ajánlások), az Európai Unió Kiadóhivatala, 2024, <https://data.europa.eu/doi/10.2838/440301>

Európai Bizottság, Jogérvényesülési és Fogyasztópolitikai Főigazgatóság, Rozée, V., Schantz, C., van der Waal, R. és mások, *Case studies on obstetric violence – Experience, analysis, and responses* (A szülészeti erőszakkal kapcsolatos esettanulmányok – Tapasztalatok, elemzés és válaszintézkedések), az Európai Unió Kiadóhivatala, 2024, <https://data.europa.eu/doi/10.2838/712175>

5. Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

Az EGSZB véleménye – Bizonytalan foglalkoztatás és mentális egészség, 2023, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX%3A52023AE0331>

6. Alapjogi Ügynökség

Violence against women: an EU-wide survey (A nőkkel szembeni erőszak – az egész EU-ra kiterjedő felmérés), 2015, https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2014-vaw-survey-main-results-apr14_en.pdf

Alapjogi felmérés – *Experiences of cyberharassment in the past 5 years* (Internetes zaklatással kapcsolatos tapasztalatok az elmúlt 5 évben), https://fra.europa.eu/en/data-and-maps/2021/frs?visualisation=map&topic=3&indicator=a_har5y_cyb&answer=01.%20yes&subset=fltr_agegr5&subsetValue=01.%201629&subsetB=0&subsetBValue=0

2021. évi alapjogi felmérés, <https://fra.europa.eu/en/data-and-maps/2021/frs>.

7. Eurofound

Psychosocial risks in Europe: Prevalence and strategies for prevention (Pszichoszociális kockázatok Európában: elterjedtség és megelőzési stratégiák), az Európai Unió Kiadóhivatala, Luxembourg, 2014, <https://osha.europa.eu/sites/default/files/Report%20co-branded%20EUROFOUND%20and%20EU-OSHA.pdf>

8. A Nemek Közötti Egyenlőség Európai Intézete

A Nemek Közötti Egyenlőség Európai Intézetétől származó, 2022. évi EU-SILC mikroadatokon alapuló adatok.

Poverty, gender and lone parents in the EU, Review of the implementation of the Beijing Platform for Action (Szegénység, nemi szerep és egyedülálló szülők az Unióban, A Pekingi Cselekvési Platform végrehajtásának értékelése), 2016, <https://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/mh0216841enn.pdf>.

Gender equality and digitalisation in the European Union (Nemek közötti egyenlőség és digitalizáció az Európai Unióban), 2019, <https://eige.europa.eu/publications-resources/publications/gender-equality-and-digitalisation-european-union>

Gender equality and youth: opportunities and risks of digitalisation (A nemek közötti egyenlőség és az ifjúság: a digitalizációban rejlő lehetőségek és kockázatok), tájékoztató, 2019, https://eige.europa.eu/publications-resources/publications/gender-equality-and-youth-opportunities-and-risks-digitalisation-factsheet?language_content_entity=en

A nemek közötti egyenlőség 2021. évi mutatója: Egészség – Nemi alapú erőszak, https://eige.europa.eu/publications-resources/toolkits-guides/gender-equality-index-2021-report/gender-based-violence?language_content_entity=en.

A nemek közötti egyenlőség 2021. évi mutatója: Egészség. *Women report poorer mental well-being than men* (A nők beszámolója szerint a mentális jóllétük elmarad a férfiakétól), https://eige.europa.eu/publications-resources/toolkits-guides/gender-equality-index-2021-report/women-report-poorer-mental-well-being-men?language_content_entity=en

Combating Cyber Violence against Women and Girls (A nőkkel és lányokkal szembeni kibererőszak elleni küzdelem), 2022, <https://eige.europa.eu/publications-resources/publications/combating-cyber-violence-against-women-and-girls>

Cyber Violence against Women and Girls: Key Terms and Concepts (A nőkkel és lányokkal szembeni kibererőszak elleni küzdelem: a legfontosabb fogalmak és koncepciók), 2022, <https://eige.europa.eu/publications-resources/publications/cyber-violence-against-women-and-girls-key-terms-and-concepts>

Financial independence and gender equality: joining the dots between income, wealth and power (Gazdasági függetlenség és a nemek közötti egyenlőség: a jövedelem, a vagyon és a hatalom összefüggéseinek feltárása), 2024,

<https://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/financial-independence-and-gender-equality.pdf>

9. Európa Tanács

Report on Psycho-Social Aspects of Single-Parent Families (Jelentés az egyszülős családok pszicho-szociális vonatkozásairól),

https://www.coe.int/t/dg3/health/Reportsingleparents_en.asp.

Az Európa Tanács egyezménye a nőkkel szembeni erőszak és a kapcsolati erőszak elleni küzdelemről és azok megelőzéséről (CETS 210. sz.).

<https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=treaty-detail&treatynum=210>

10. Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet

Tackling the mental health impact of the COVID-19 crisis: An integrated, whole-of-society response (A Covid19-válság mentális egészségre gyakorolt hatásának kezelése: Egy integrált, az egész társadalomra kiterjedő válaszlépés), OECD Publishing, Párizs, 2021,

<https://doi.org/10.1787/0ccafa0b-en>

Recommendation of the Council on Integrated Mental Health, Skills and Work Policy (A Tanács ajánlása az integrált mentális egészségvédelemről, a kapcsolódó készségekről és munkahelyi politikákról), 2022, <https://legalinstruments.oecd.org/public/doc/334/334.en.pdf>

OSCE and EU: Health at a Glance: Europe 2022: State of Health in the EU Cycle (EBESZ és EU: Egészségügyi pillanatkép: Európa 2022: Az egészségügy helyzete az uniós ciklusban), 2022, https://www.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/health-at-a-glance-europe-2022_507433b0-en

11. Egyesült Nemzetek Szervezete

A Healthy Workforce for a Better World. United Nations System Mental Health and Well-being Strategy (Egészséges munkaerő egy jobb világért. Az ENSZ-rendszer mentális egészségre és jóllétre vonatkozó stratégiája), 2018,

https://unsceb.org/sites/default/files/imported_files/mental_health_well_being_strategy_final_2018_may_25th_english_0.pdf

World Population Prospect 2022: release note about major differences in total population estimates for mid-2021 between 2019 and 2022 revisions (A világ népesedési kilátásai 2022: kiadási feljegyzés a teljes népesség számának 2021 közepére vonatkozó becslései tekintetében a 2019 és 2022 közötti revíziókban tapasztalható jelentős különbségekről), 2022, UN DESA:

https://population.un.org/wpp/Publications/Files/WPP2022_Release-Note-rev1.pdf

UNDESA: 3. fenntartható fejlődési cél, <https://sdgs.un.org/goals/goal3>.

Mary-Jo Del Vecchio Good: *Women and mental health* (A nők és a mentális egészség):

<https://www.un.org/womenwatch/daw/csw/mental.htm>

12. Egészségügyi Világszervezet

Az Egészségügyi Világszervezet Alkotmánya, 1946, New York,

<https://apps.who.int/gb/bd/PDF/bd47/EN/constitution-en.pdf?ua=1>

Thinking Healthy: A manual for psychosocial management of perinatal depression

(Gondolkodjunk egészségesen: Kézikönyv a perinatális depresszió pszichoszociális kezeléséhez), 2015,

https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/152936/WHO_MSD_MER_15.1_eng.pdf?sequence=1.

Maternal mental health and child health and development in low and middle income countries (Az anyák mentális egészsége, valamint a gyermekek egészsége és fejlődése alacsony és közepes jövedelmű országokban), 2008,

https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/43975/9789241597142_eng.pdf?sequence=1

Women's health and well-being in Europe: beyond the mortality advantage (A nők egészsége és jólléte Európában: a halandósági előnyön túl), 2016, <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/332324/9789289051910-eng.pdf?sequence=1>

RESPECT women – Preventing violence against women (RESPECT women – A nőkkel szembeni erőszak megelőzése), 2019, <https://www.who.int/publications/i/item/WHO-RHR-18.19>.

A focus on adolescent mental health and well-being in Europe, central Asia and Canada. Health Behaviour in School-aged Children international report from the 2021/2022 survey, Volume 1 (Központban a kamaszok mentális egészsége és jólléte Európában, Közép-Ázsiában és Kanadában. Egészség-magatartás az iskoláskorú gyermekek körében – a 2021/2022-es felmérés részét képező nemzetközi jelentés, 1. kötet), 2023, <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/373201/9789289060356-eng.pdf?sequence=2>

Violence against women (Nőkkel szembeni erőszak), 2021, <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women>.

Mental health (Mentális egészség) 2022, <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/mental-health-of-older-adults>.

Globális Egészségügyi Megfigyelőközpont. 3. fenntartható fejlődési cél, 3.4. alcél – Nem fertőző betegségek és mentális egészség. https://www.who.int/data/gho/data/themes/topics/sdg-target-3_4-noncommunicable-diseases-and-mental-health

Guide for integration of perinatal mental health in maternal and child health services (Útmutató a perinatális mentális egészségnek az anyákat és a gyermekeket célzó egészségügyi szolgáltatásokba való integrációjához), 2022, <https://www.who.int/publications/i/item/9789240057142>

Recommendations on maternal and newborn care for a positive postnatal experience: Executive summary (Ajánlás a pozitív posztnatális élményt célzó anya- és újszülöttgondozásra: Összefoglaló), 2022, <https://www.who.int/publications/i/item/9789240045989>

Maternal mental health (Anyai mentális egészség): <https://www.who.int/teams/mental-health-and-substance-use/promotion-prevention/maternal-mental-health>.

Mental health of older adults (Az idősebb felnőttek mentális egészsége) 2023, <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/mental-health-of-older-adults>.

Mental health in Europe and Central Asia: girls fare worse than boys. WHO Europe (Mentális egészség Európában és Közép-Ázsiában: a lányok rosszabb helyzetben vannak, mint a fiúk), 2023, <https://www.who.int/europe/news/item/10-10-2023-mental-health-in-europe-and-central-asia--girls-fare-worse-than-boys>

European framework for action on mental health 2021–2025 (A 2021–2025-ös időszakra szóló, a mentális egészségre irányuló európai cselekvési keret). Koppenhága, a WHO Európai Regionális Irodája, 2022, <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/352549/9789289057813-eng.pdf?sequence=1>

Women's Mental Health: An Evidence Based Review. Mental Health Determinants and Populations, Department of Mental Health and Substance Dependence (A nők mentális egészsége: bizonyítékokon alapuló vizsgálat. A mentális egészség determinánsai és populációk, a mentális egészséggel és szerfüggőséggel foglalkozó osztály), 2000, https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/66539/WHO_MSD_MDP_00.1.pdf?sequence=1

World mental health report: Transforming mental health for all (Világjelentés a mentális egészségről: a mentális egészség átalakítása mindenki javára), 2022. június 16., <https://www.who.int/publications/i/item/9789240049338>.

13. Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO)

Az Erőszak és Zaklatás Elleni 2019. évi (190. sz.) Egyezmény

[C190. sz. egyezmény – Az Erőszak és Zaklatás Elleni 2019. évi \(190. sz.\) Egyezmény \(ilo.org\)](#)

14. Egyéb

Jané-Llopis, E. - Gabilondo, A. (eds): Mental Health in Older People. Consensus paper (Jané-Llopis, E. – Gabilondo, A. (szerk.): Az idősebbek mentális egészsége. Konszenzusanyag), Luxembourg, Európai Közösségek, 2008,

https://ec.europa.eu/health/ph_determinants/life_style/mental/docs/consensus_older_en.pdf

Make Mothers Matter: Single Mothers within the European Union (Az Anyák Világmozgalma: Egyedülálló anyák az Európai Unióban), 2022, <https://makemothersmatter.org/single-mothers-within-the-european-union/>.

NCMEC: Testimony “Addressing Real Harm Done by Deepfakes” (Az Egyesült Államok eltűnt és kizsákmányolt gyermekekkel foglalkozó nemzeti központja: Tanúvallomás – „A deepfake által okozott valós sérelem kezelése”), 2024. március

Petra Persson and Maya Rossin-Slater: When Dad Can Stay Home: Fathers' Workplace Flexibility and Maternal Health, NBER Working Paper No. 25902 (Petra Persson és Maya Rossin-Slater: Amikor az apa otthon maradhat: Az apák munkahelyi rugalmassága és az anyai egészség, NBER 25902. sz. munkadokumentum), 2019. május, <https://www.nber.org/papers/w25902>.